

Dirk Van Engeland

Filmpaleizen aan de Nete. Plaza & Nova, de Duffelse dorpsbioscopen

Duffel (Uitgeverij Den Grooten Duffelaar)
2008, 173 p., € 24,95, bestelling via <http://www.grootenduffelaar.be>

Dirk Van Engeland, beeldarchivaris bij de Vlaamse openbare omroep (VRT), studeerde moderne geschiedenis en publiceerde in het laatste decennium een hele reeks historische boeken en artikelen, doorgaans in verband met zijn woonplaats Duffel. De meeste van deze publicaties, waarvoor de auteur een eigen uitgeverij oprichtte, vallen natuurlijk ver buiten de interessesfeer van het *TMG*-lezerspubliek. Na *Voor altijd De Witte* uit 2005 (gerecenseerd in *TMG* 9, 2006-1, p. 151-152), een biografie van de in Duffel geboren Jef Bruyninckx, vedette in de Vlaamse pioniersfilm *DE WITTE* (1934), komt Van Engeland met *Filmpaleizen aan de Nete* (2008) echter opnieuw in het vizier. Het boek, dat in zijn titel verwijst naar de rivier die door de gemeente heen loopt, reconstrueert de geschiedenis van Plaza, Nova en andere Duffelse bioscoopzalen. Een sterrol is natuurlijk weggelegd voor de prachtige cinema Plaza, een uit 1923 daterende zaal die in 2006-2007 op een haar na de eerste prijs van het televisieprogramma *DE MONUMENTENSTRIJD* won (de op Canvas uitgezonden lokale versie van het BBC-format *RESTORATION*).

Filmpaleizen aan de Nete vertoont alle kenmerken die je van een dergelijke uitgave mag verwachten. Als uitgave in eigen beheer is dit duidelijk een 'labour of love', door de auteur overdadig geïllustreerd met zwart-wit- en kleur-reproducties van foto's, affiches, advertenties,

krantenartikelen, bioscooptickets, flyers, architectuurplannen, statistieken en wat dies meer zij. Als pretentieloze publicatie over een lokaal onderwerp – waarvoor de afzetmarkt zich tot Duffel en omstreken lijkt te beperken – kan de auteur ook voluit gaan en zijn verhaal doorspekken met wetenswaardigheden die voor niet-Duffelaars weinig relevantie hebben. Zo sluit Van Engeland het verhaal over de cinema Nova niet af in 1966, toen de uitbatende familie besloot dat het lucratiever was om roomijs te produceren, maar besteedt hij nog enkele pagina's aan de evolutie van de ijsalon. Dit soort anekdotiek is natuurlijk 'gefundenes Fressen' voor een recensent die een dergelijke publicatie meewarig van kneuterigheid wil beschuldigen. Maar juist daarom is het ook te gemakkelijk die elementen eruit te pikken en afbreuk te doen aan de onmiskenbare waarde van het boek.

Hoewel *Filmpaleizen aan de Nete* een aantal pagina's bevat die enkel de diehard Duffelaars zullen aanspreken, vormt het met zijn microkosmos van een eeuw filmexploitatie en -beleving in een kleine gemeente een waardevolle bijdrage aan de zich langzaam ontwikkelende geschiedschrijving van het Belgische of Vlaamse bioscoopwezen. De auteur kreeg blijkbaar minder medewerking van vroegere exploitanten of hun familieleden dan verhoopt (p. 8). Maar hij is er op basis van officiële en grijze bronnen, en een reeks interviews en getuigenissen in geslaagd een bioscoopgeschiedenis te schrijven, die juist door de kleine lokale details reliëf geeft aan de grotere geschiedenis die in 2008 werd geschetst in *De Verlichte Stad. Een geschiedenis van bioscopen, filmvertoningen en filmcultuur in Vlaanderen* (2007, red. Daniel Biltereyst en Philippe Meers, besproken in TMG 11, 2008-2, p. 108-110). Verhalen over kleinere initiatieven zoals de in 1932 gestichte Ciné Volkslust, dat als katholiek initiatief 'schoone filmen, deugdelijke filmen en vooral filmen met een goede strekking' vertoonde maar de concurrentie met de professioneler uitgeruste reguliere cinema's niet aan kon, en al in 1934 uitdoofde. Verhalen over een zaal met een lange geschiedenis als de Plaza, die

van 1923 tot en met 2004 werd uitgebaat en in de loop van dat bestaan van een prestigieuze zaal met internationale topfilms vergeleed naar een B-zaal die trachtte te overleven op een dieet van westerns, horror- en seksfilms. Verhalen over de praktijk van de bioscoopexploitatie en het bioscoopbezoek, waarin Van Engeland zowel anekdotes uit interviews oprakelt als oog heeft voor ruimere evoluties, waarvoor hij eerder leunt op cijfergegevens. Van Engeland merkt daarbij laconiek op dat dergelijke 'harde' gegevens over algemene inkomsten en specifieke opkomstcijfers voor specifieke films – en hieruit valt een les te trekken die ook voor breder onderzoek naar filmconsumptie relevant is – met omzichtigheid benaderd moeten worden, omdat een geïnterviewde ex-uitbater eerlijk toegaf dat hij met 'zwarte' tickets werkte (p. 89) en dus meer bioscooptickets verkocht dan hij achteraf tegenover de filmverhuurders en belastingdiensten erkende. Het zijn dergelijke details, getuigenissen en vormen van bronnenkritiek die *Filmpaleizen aan de Nete* het niveau van een lokale publicatie duidelijk doen overstijgen.

Roel Vande Winkel